

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercuria si sambat'a.

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singlaratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platestu pe serie sen linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treil'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 46.

Sibiu, 7/19 Iuniu 1878.

Anulu I.

Deschidere de prenumeratiune.

Primirea binevoitoria si caldura ce avuramu a publiculu nostru lectoru in Semestrulu I, pe langa ce ne obliga a'i fi recunoscatori, ne indemnà si a inbarbatà totu-odata, cá pasindu siguru inainte de spinós'a carare de publicisti, se deschidemu la acestu diariu

„Observatoriulu“

Abonamentu nou pe Semestrulu alu II-lea din a. c. 1878, pe langa conditiunile specificate in fruntea lui, si anume

cu 4 fl. v. a. in laintrulu monarchiei,

cu 5 fl. séu 11 franci in strainatate.

In Sibiu cu 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Pretiriile de prenumeratiune se transmitu de a dreptulu la: Redactiunea „Observatoriulu“ in Sibiu, strad'a Orediului Nr. 7.

Dela imbraciosiarea ulterioara de care vomu avea parte, va depinde progressiv'a inavutire a diariulu nostru, a carui programa in sinesi considerata, este forte larga, era infricosiat'a putere a evenimentelor actuali, care nu se voru potea sista in mersulu lor prin nici-unu congressu din lume, dà ori-carui publicistu materialu de o abundantia ne mai cunoscuta dela 1848/1849 pana acuma.

Deci inainte cu D-dieu.

Redactiunea.

Sistem'a federalismului in parlamentulu din Vien'a

(Fine.)

Atatu aparatorii centralismului din Vien'a, cátu si mai vertosu dualistii din Ungari'a se arata pana in anulu trecut adversari forte inversiunati ai Federalismului monarchicu, asia cumu ilu veduramu definitu in numerulu precedente, in cátu avea intru nimicu a infiera pe aparatorii acestuia cá pe nisce tradatori. Dualistii continua cu acesta hostilitate a lor pana in diu'a de astadi, era anume candu este vorba de restaurarea autonomiei marelui principatu Transilvani'a, isi pierdu totu cumpetulu si striga din respoteri: Crim'a tradarei si a rebeliunei, cá-ci este amenintata integritatea statului.

Cei mici de sufletu se sparie de amenintari cá acestea; din contra aceea carii se tienu in curentulu lucrurilor, precum era de es. coalitiunea magnatiloru Transilvaniei la diariulu „Ebredés“ fundatu de densii, precumu sunt si toti ardelenii, carii cunoscú hístori'a si drepturile patriei lor, nepasandu-le nimicu de insultele si amenintariile adversariloru de calibru celoru dela „Kelet“ din Clusiu, se simtu in stare de a proba pana la evidentia, cá tocma prin federalismulu historicu, practicatu in cursu de secolu, se pote asigura atatu integritatea monarchiei, cátu si a Ungariei cu provinciile ce se numescu parti constitutive ale Coronei asia, cátu cuventulu tradare aplicatu de cátra adversari la federalismulu historicu alu acestei monarchie suna in gur'a lor mai multu cá una blasfemia si totu-o-data cá contradicere chiaru la faptele lor; cá-ci altminte ce este si dualismulu mai multu de cátu federalismu, confederatiune, cu diferentia inse, cá acesta este realisatu numai intre doue staturi si numai pe terminu de cate 10 ani.

Tradare? Tocma federalistii aru avea mai mare dreptu se numesca pe altii tradatori, carii au cutediatu a renuntia in numele tiei, la drepturile fundamentali historice a le ei, la contractulu inchiaietu intre tiara si cas'a domnitória. „Nu noi, ci voi sunteti tradatorii,“ a respunsu mitropolitulu Alesandru comitelui Eszterházy in an. 1865.

Tradare? Maiestatea sa Monarchulu inainte de a emite minunat'a sa diploma din 20. octobre 1860 conchiamase inpregiurulu seu pe asia numitulu senatu imperiale inmultitu compusu din barbati renumiti ai totororú provinciiloru si chiaru de ai statulu Ungariei; indata apoi luase langa sene pe cáti-va barbati de statu din cei mai renumiti si leali, austriaci, boemi si unguri; apoi ascultandu intiepletele consiliiri ale acelora, s'a decisu a emite acea diploma. Adaugemu la aceste, cá dupa 4 ani dela infientiarea dualismulu totu M. S. vedindu intiepletiesce marea necesitate de a indestula dreptele cereri ale provinciiloru si nationalitatiloru, in anulu 1871 a chiamatu inadinsu unu ministeriu federalisticu, numitu dela cei mai de frunte membrii ai sei ministeriulu comitiloru Hohenwarth et Potocky, unulu din Bohemi'a si altulu din Galiti'a. Atunci inse centralistii si dualistii uniti intre sene ad hoc, se ridicara cá doue orcanes asup'a ministeriulu Hohenwarth-Potocky si elu trebui se receda. Dara

semintiele aruncate sub acestu ministeriu prin asia numitii articlii fundamentali, au remasu la popora in memoria prospeta pana in diu'a de astadi, caroru apoi se dete espressione noua in desbaterile memorabili ale corpuriloru legislative din Vien'a, era mai vertosu in cele de 5 dile, care au decursu in Camer'a deputatoru Cislaitaniei. Din tote discursurile inse câte s'au tienutu in acele dile, celu mai memorabile a fostu tocma alu comitelui Hohenwarth tienutu la 28. maiu in Camer'a deputatoru, in cátu se pote dice, cá acela denota o epoca in vieti'a parlamentara a Austriei.

In totu decursulu acelorú desbateri din Cislaitani'a nu se afla unu singuru oratoru de ore-ce renume, pe care se-lu fia lasatu conscienti'a a lauda dualismulu, ci toti l'au recunoscutu cá unu reu. Ei diferiau intr'unu singuru punctu; cá-ci adeca unii numiau dualismulu unu reu chronicu, care se intorce la timpu anumitu, pre candu altii lu-caracterisa de unu reu forte periculosu, care aru trebuí delaturatu la momentu. Chiaru si acei deputati, amici ai „constitutiunei actuale austriace, carii luptau pentru innoirea dualismulu cá reu necesariu, pe care nu sciu cu ce se-lu inlocuesca, au fostu destulu de sinceri cá se marturisesca, cá dualismulu le insuffa si lorú grija mare si le face multa dorere de capu. Unu singurelu deputatu Dr. Tomasciuk din Bucovin'a (romanu?) incepuse cu laudele dualismulu; dara vedendu indignatiunea cu care erau primite cuventele lui, terminà dicundu, cá si elu crede cá sistem'a dualistica are se treca prin mari reforme. Nici chiaru d. ministru de finantie de Pretis, care lupta pe vietia pe morthe cá se se termine odata certele de 2 1/2 ani, n'a scapatu unu singuru cuventu in lauda dualismulu, ci ilu-caracterisa numai cá unu stadiu de transitiune cátra unitatea monarchiei. Din contra chiaru colegulu seu betranulu si multu patitulu Br. Lasser, declarà dualismulu fora nici-ou reserva de unu reu. Nici din ceilalti ministri austriaci nu s'au sculatu nimeni cu vre unu cuventu de lauda pentru dualismu, ci toti l'au consideratu numai cá unu experimentu. De alta parte inse nu s'au aflatu nici-unulu intre ei, care se fia sciutu asta-data recomanda una alta sistema mai buna spre a se inlocui dualismulu. Dara forte bine a disu renumitulu profesor si fostu ministru dr. Herbst: Ce se mai negamu, pana acuma ne temeamu de gurile ungoriloru; se

Foisiór'a „Observatoriulu“.

O victima incoronata.

Schitia istorica.

In 16 Aprile 1770 resiedinti'a imperiala din Vien'a numita si Burg, semanà cu unu stupu de pétra. Scar'a cea mare, care duce la apartamentele imperiali era garnisita cu hatsiri si cu soldatii din gard'a de corpu germana si ungorésca, cari erau postati in doue linii pana in anticamer'a salei de audientia. Afara pe strada si in curte se adunase o multime mare de ómeni, cari se clatinà asemenea unui campu cu spice, candu sosea inaintea portalulu principale vre-o trasura de gala a curtiei. din care se scoborau cavaleri inbracati in costumuri bogate de gala si dame in toalete stralucitoare. Acestu spectacolu in afara corespundea altulu nu mai pucinu mare in interiorulu resiedintiei. Dejá undulá prin sale o societate alésa si stralucitoare de diamante, care parea cá innota intr'o mare de lumina, ce se respandea prin mii de flacari reflectate prin cristalulu scilpitosu alu mariloru oglindi venetiane. In societatea aceea erau reprezentate aproape mai tote clasele societatiei inalte, precumu: uniform'a militara, rob'a avocatulu, sutan'a abatelui, pretiosulu talaru alu cardinalulu si alu episcopulu.

Candu orologiulu sunà siese ore, o trasura eleganta intrà in fug'a caliloru prin portalu. Soldatii presentara arm'a si din trasura se scobori unu cavaleru coperitu cu decoratiuni, care fu intempinatu cu mare ceremonia din partea dignitariloru curtiei imperiale, care lu astep-tasera la capulu scaréi.

Cavalerulu streinu fu introdusu in sal'a de audientia, anuntiatu fiindu cu titlu: escelenti'a sa dlu marchisu de Durlfort, ambasadorulu extraordinariu alu sacrosantei Maiestati Ludovicu XV regele Franciei. In acelasi momentu ariplele usiei principale se deschisera si o voce striga: „Imperatés'a-regina! imperatulu!“

Mari'a Teresi'a condusa la braçiu de fiulu seu Iosifu II intrà in sala. In urm'a lorú venea principii si principesele casei imperiale. Câteva momente domni tacere profunda; dupa aceea se audí unu discursu pronuntiatu in limb'a francesa, apoi unu respunsu in aceea si limba, si in fine imperatés'a luà de mana pe o juna copila si o presentà marchisulu Durlfort.

Acea fintia juna si frumósá tremurá si era palida. Ea primí din man'a ambasadorulu unu portretu in-cadrat cu diamante stralucitoare. Candu tener'a dama luà portretulu, murmurá cu sfiela câteva cuvinte, era dupa aceea contes'a de Trautmannsdorf luà portretulu si lu prinse cu unu acu pretiosu la pieptulu acelei principese. Acuma se putea vedé, cá acelu portretu era alu unui june bine crescutu, cu o espression de bonhomia in facia si cu nisce ochi melancolici. Elu putea fi cá de vreo 16 pana la 17 ani. Totu cu acea ocaziune marchisulu Durlfort mai predete si o scrisore autografa, si cu acestu actu ceremoni'a solemnă se terminà. Principes'a aceea frumósá si tenera era Mari'a Antoinett'a, archiducesa de Austri'a, care in momentele acelea se fidantia cu Louis, duce de Berri, viitoriulu rege Ludovicu XVI.

Candu acelu portretu alu dauphinulu *) se leganá pe pieptulu acelei principese gentile si frumóse, care de abea avea 15 ani, ochii imperatés'e-mame stralucéu de-o bucuria incantătoare. Densa reusise se realisede marelé si atatu de multu doritulu actu politicu, de a lega acele doue dinastii puternice, adeca pe a Habsburgiloru cu a Bourboniloru. Asemenea unui curentu electricu se comunicà acea bucuria si admiratiune a Mariei Teresiei la toti asistentii. Imperatés'a era orgoliósá de succesulu seu, cá a pututu face, cá fiica-sa se fia redicata pe primulu tronulu Europei, pe tronulu lui St. Ludovicu. „Ce fericire! ce marire, ce viitoriu!“ esclamau curtenii neincetatu.

*) Dauphin == Delphinus, Serenissimus Delphinus, era titulu principiloru de corona in Franci'a.

„Ce viitoriu?“ se intrebá in tacere Mari'a Antoinett'a si stringea acelu portretu la pieptulu seu, cá si candu s'ar fi temutu se nu lu pierdia. Condusa de fratele seu Iosifu, ea parasi sal'a de audientia. In sér'a aceea se dete o representatiune de gala la teatru in onóra dauphinei Francei.

In diu'a urmatóre principele Kaunitz, ministru casei imperiale, ceti actulu de renuntiare. Mari'a Antoinett'a din momentulu acela se espatriase pe sine din Austri'a, pentru cá se adópte Franci'a cá viitori'a sa patria.

Cu o privire triumfatóre se uitá imperatés'a preste multimea ce se indesá in capital'a curtiei in diu'a de 19 Aprile, in care se celebrà cunun'a. Archiducele Ferdinandu substituiá pe mirele. Mari'a Antoinett'a era inbracata intr'o rochia argintia. Cu voce firma ea dise „Da“. Organele sunara, fumulu de temáia se redicà spre ceru, chorulu intonà cantarea sa de lauda si imperatés'a ingenunchiè si se rugà cu devotiune pentru fericirea fiicei sale. Dara ce imagini voru fi turburandu linistea sufletésca a imperatés'e? Densa se simte infiorata si tremura. Mari'a Teresi'a tremura inaintea órei de despartire de fiica ei.

Umbrele noptiei acoperu Vien'a. Imperatés'a veghiédia. Se redica din asternutul seu, trece dealungulu camerei si deschide usi'a anticamerei. Cu voce inabusita chiama pe camarier'a sa, care si apare la momentu.

„Au venitu?“ intréba imperatés'a.

„Dejá de o óra, Maiestate,“ i se respunde.

„Lasa'lu se intre.“

Camarier'a ese, pentru cá preste câteva momente se se intorca insocita de unu barbatu betranu, inbracatu in negru. Imperatés'a remane singura in camera cu streinulu acela. Exteriorulu lui era puçinu recomandabilu.

Márcedu ca unu scheletu, cu unu nasu încárligatu, cu sprincene redicate si stufóse, cu nisce ochi mari si intiepatori, acesta era infaciosiarea antipatica a doctorulu Gassner. Cine era óre acelu doctoru Gassner? Unulu

avemu curagiu, se le mai dicemu odata si câte unu cathogoricu si rotundu Nu si éra Nu.

Problem'a din urma remase cá se-o deslege totu comitele Hohenwarth celu din anulu 1871. Esc. sa si-a implinitu missiunea intr'unu discursu memorabile pronunsiatu in stilu lapidariu, aratandu popóraloru, pe ce cale póte se ajunga acestu imperiu dela dualismu la unitatea monarchiei; cale paciuita, legale si parlamentaria, adeca prin federalismu. Dati, dise comit. Hohenwarth, si garantati regatelor si tieriloru din Cislaisani'a autonomi'a si drepturile loru historice; éra candu veti fi terminatu acea reforma, càtra care aspirase partid'a nóstra la 1871 si pe care eramu se o realisàmu curatu pe cale constitutională, cumu amu dice orthodoxa, cu majoritate de $\frac{2}{3}$, si atunci veti vedé cà are se adópte si Ungari'a restaurarea unității in monarchia. „Scapati inainte de tóte pe Ungari'a de acea grija legitima, cà ati avé de scopu a o degradá la rangulu unei simple provincie. Aratati-i prin propriele vóstre institutiuni, cà sunteti decisi a respectá si apara ori-ce dreptu de autonomi'a (dass Ihr entschlossen und bereit seid jedes selbstverständige Recht zu achten und zu schützen). Acésta érá problem'a pe care aru fi trebuitu se o deslege barbatii de statu ai Austriei in 1867. Déca s'ar fi deslegatu acea problema, adeca déca s'aru fi restabilitu autonomi'a intréga a regatelor si tieriloru din Cislaitani'a si s'aru fi realizatu sistem'a federativa in spiritulu articiloru fundamentali din 1871, atunci nu credemu cà Ungari'a aru fi mai pusu in cumpana cu atáta rigóre, de o parte folósele finantiali in care totu s'a insielatu amaru, si de alt'a concesionile politice. DVóstra ati voitu se impingeti tierile in sistem'a centralistica, de care au fugitu, aru fugi chiaru astadi nu numai magiarii, ci si croatii si tote celealalte nationalități.

Se póte cà lumea austro-ungurésca inca nu e matora in a sa majoritate pentru adoptarea sistem'e federalistice in sensulu susu-atinsu, dara la barbatii pe care-i dóre de acésta monarchia si de popórale sale, ide'a e matora si convictiunea facuta, cà federalismulu va triumfá. Asia vorbi c. Hohenwarth, asia simtu multe milióne de ómeni, si realisarea este numai cestiune de timpu.

O voce seriósa in ór'a suprema càtra clerurile romane si fruntasii poporului romanu in caus'a instructiunii popularie.

De unu archipresbiteru.

Budapesta 1878. (8-vo micu pagina 46.)

(Urmare.)

Daca poporulu nostru, macaru impreuna cu compatriotii nostri magiari si germani, s'ar fi potutu inchide cu nisce pareti chinezesci de catra concurenti'a straina, asia in càtu se nu fia potutu strabate in sinu-i multimea de venetici cu cultura mai inalta, cascigata din alte pàrti ale Europei, unde de dieci de ani, cu spese de millióne se lucra la cultivarea

din acei barbati, cari pe la 1770 traiéu respanditi prin Europ'a, unu Cagliostro séu St. Germain in miniatura. Gassner avea darulu se vindece prin punerea maniloru, avea visioni si inspiratiuni si era pre langa acestea unu medicu fórte indemanaticu. Imperatés'a 'si petrecea adesea cu acelu omu singularu, astadi inse voia se 'lu puie la o proba in privinti'a sciintiei sale magice si oculte.

„Doctore!” dise imperatés'a, „astadi noi amu celebratu cununi'a iubitei mele archiducese cu viitoriulu ei barbatu.”

„O sciu, Maiestate, amu fostu si eu in capela.”

„Ai asistatu dara la ceremonie?”

„Da. Ochii mei privéu cu admiratiune infaciosiarea stralucitóre a dauphinei. Amu cetitu si amu studiatu liniamentele fisionomiei ei, care n'au fostu nici-odata asia frumóse cá astadi.”

„Tochmai acésta era se te intrebu si eu!” dise imperatés'a cu vioitiune, — „voiescu se afu ceva dela dta despre fiic'a mea.”

„Maiestate! scii bine cà mie nu 'mi prea place se 'mi descoperiu opiniunile mele,” dise doctorulu incretiendu'si fruntea.

„Scie-te D-dieu doctore! Esti prea avaru cu comorile dtale. Inse acuma — acuma spune'ti parerea. Ce ai cetitu de pe faci'a Mariei Antoniei? Ce credi despre viitoriulu fiicei mele?”

„Crede, Maiestatea Vóstra, asia multu in sciinti'a mea?”

„Credu.”

„Atunci pazitive de luminatulu Vostru fiu gratiosulu imperatu Iosifu. Densulu nu iubescu pe magicieni si ia in risu misteriele lumei spiritelor.”

„Da — elu este unu cugetatoriu liberu,” suspina imperatés'a, „inse tochmai pentru acésta cá fiulu meu si niminea din ai curtii se nu afle, te amu chiamatu aicea pe la ór'a acésta. Vorbesce ori ce va fi, voiescu se afu.”

Doctorulu se cufundá intr'o meditatiune profunda, 'si plecá ochii in pamentu si dupa aceea redicandu'si capulu dise imperatés'e: „Maiestate: nu insistati.”

„In numele tuturor santiloru,” esclama Mari'a

poporului, atunci elu, poporulu nostru, o potea duce càtu de bine si càtu de multu, fiindu: cà pintre compatriotii magiari si germani se aflá între elemente si in conditiuni mai egali; dar asia astadi, candu nici comericiulu, nici industri'a, nici chiaru plugulu si sap'a nu se mai manuescu ca mai inainte, astadi candu ómenii caletorescu cu aburulu, candu scriu cu telegrafulu, si vorbescu cu telephonulu, candu ara, sémana, sapa si secera cu masine perfectionate, candu calcula totu minutulu, ba pàna si trénti'a si gunoiulu le pretiuescu dupa cele mai sigure principie, mai sigure regule economice, candu pe langa acésta, pentru multu mai marile trebuintie ale vietiei si familiei sale, ni se ceru si dări si spese intreite si indiecite, — poporulu nostru, remasu de secle mai totu la gradulu de cultura alu strabuniloru sei, si nu numai neindemnatu, ci adesea chiaru impedecatu in desvoltarea sa, cumu se póta omulu sustiené concurenti'a cu strainii atátu de investiat si rafinati?? Cumu se póta elu continuá victoriosu lupt'a de viétia, lupt'a pentru esistenti'a sa? Ce póte fi mai naturalu de càtu retragerea lui dinaintea coloru mai culti, tocmai precumu au trebuitu si trebue se se retraga milliónele de popóra primitive in Americ'a, Asia, Africa si Australia dinaintea pucineloru, dar cultelor si bine armatelor si disciplinateloru cete de Europeeni!

Asia dara adeverat'a causa a decadentiei poporului nostru este: remanerea lui inapoi in cultura; séu adeca: lips'a lui de invetiatura; din cari apoi provinu tóte scaderile lui, si anume neharnici'a séu necapacitatea lui de a tiené pasu, a tiené concurentia cu strainii dintre noi si mai vertosu cu cei veniti din tieri mai culte si mai civilizate.

Póte cà altii se aiba alte pareri in privinti'a acésta, si se atribue chiaru sistem'e de guvernare de astadi o parte a reului; eu inse sustinu, cà tocma de amu fi si noi astadi la guvernulu, n'amu poté impedecá, nici face mai pucinu stricatoria concurenti'a straina. Séu dóra guvernulu Romaniei, pentru cà este romanescu, a fostu in stare sè impedece ca strainii prin a loru concurentia mai calificata se intréca pe cetatienii romani in industria, comericiu, agricultura si altele? Au nu este Romanii'a mai totu asemenea amenintiata de concurenti'a straina ca si Ungaria si Transilvania? Au nu se inmultiescu concurentia straina pe di ce merge si in orasiile romanesci in modu evidentu si amenintiatoriu?

Acésta concurentia, precumu amu aretatu mai susu, este rezultatulu unei culture superióre, de aceea ea éra si numai printr'o cultura superióra se póte paralisá cu succesu, precumu speru ca voiú poté aretá in partea a trei'a, unde doresscu a me ocupá de cestiune.

III. Cumu se potu delaturá causele reului.

Daca recunóscemu cà concurenti'a cea mare straina a ruinatu pe ai nostri, si daca mai recunóscemu, cà acea concurentia este urmarea culturale

Teresi'a, „doctore asia este de fatalu aceea ce ai se 'mi descoperi?”

„Te rogu, — itiordonu se 'mi spui aceea ce au cetitu ochii dtale in cartea viitoriului.” Dicéndu acestea, imperatés'a apucase braciulu doctorului. Ochii ascutiti ai visionariului se inpainjinara si fiinti'a lui se parea cà se inaltia in claru-obscurulu camerei. Departandu cu unu gestu linu man'a imperatés'e de pe braciulu seu, doctorulu Gassner facu unu pasu inapoi si dise: „Maiestate! frumosii umeri ai Mariei Antoinettei sunt destinati se póte o cruce grea.”

S'a facutu dioa. Sórele este neguros. O multime de ómeni tristi se afla la scar'a principala a resiedintiei imperiale, cá martori ai despartirei unei fiice de mam'a ei. Pe ultim'a trépta a scarii stá imperatés'a stringédu in braciule sale pe fiic'a sa tremuranda. „Adio, Toni! adio, de o miie de ori — adio! D-dieu cu tine! Adu'ti aminte de noi si nu ne uita!” 'i sioptea jupratés'a fiicei sale. Despartirea se parea imposibila. Éra si éra se saruta si se imbraciosiéda. „Scrie'mi càtu mai desu, Toni. Voiú ceti scrisorile tale cu ochii scaldati in lacrimi. Eu nu sciu scrie cá dóm'n'a de Sevigné, dara te iubescu nespusu de multu si sunt convinsa, cà scrisorile mele 'ti voru face placere.”

„Mama! mama!” plangea Mari'a Antoinetta si reluandu'si tóte puterile se desparti dicédu: „Trebuie se fia!” Inca o ultima stringere de mana, inca o ultima inbraciosiare. Dupa aceea 'si luá adio dela surorile sale, care asistau la acestu spectaculu durerosu cu ochii scaldati in lacrimi si suspinandu. Intindendu man'a de adio dise fratelui seu imperatului Iosifu:

„Pe tine te voiú vedea in curendu.”

„De siguru,” respunse junele imperatu, „eu voiú fi celu de antaiu care te voiú visita.”

Dupa aceea scoborandu scar'a se opri éra si la capulu ei si inaintandu doui pasi se mai întorse odata spre mam'a ei si 'i strigá: „Mama, noi nu ne vomu mai vedea nici-odata, nici-odata!”

Urcandu-se in trasur'a de drumu, la unu semnu datu caii pornescu si in fug'a mare viitóre regina a Franciei parasescu pentru totu-deauna cas'a parintésca si patri'a sa. (Va urma.)

moderne, culturale superióre; atunci de sine urmés cà voindu noi se scapàmu si scutim pre poporulu nostru de periclulu acelei concurentie superióre, trebue se-i damu si lui, si inca càtu se póte mai cu graba o asemenea cultura, cultur'a ce o pretinde timpulu adeca imprejuràrile actuali.

Avendu poporulu nostru acésta cultura, priea si cu ea càsciga capacitatea séu harnici'a de infruntá periclulu concurentiei straine si de a si-face pre acésta chiaru folositória.

Este de comunu sciutu, cà cultur'a si invetiatur'a intreindu si indiecindu valórea omulu, precum radica pre individu si pre familia la stare mai buna la védia, respectu, onóre, totu asemenea radica e si pre popóra, séu natiuni intregi la stare s pusetiune mai buna, mai démna si mai favorabila si éra si, precumu unu individu, fie celu din cea mai alésa familia, decade in védia, onóre respectu si avere, cu unu ceventu — in tóte, daca nu se cultiva potrivitu recerintelor starii sale si timpulu, totu asemenea decade si unu poporu, o natiune, daca nu se cultiva regulatu in spiritulu s dupa recerintiele timpulu, macaru de aru fi acelu poporu celu mai talentatu, séu celu mai mare s celu mai bravu si mai vitézu din lume. Dovédni este istori'a, si chiaru esperintiele timpulu cari ne aréta destule popóra mari, talentate s eroice, dar totusi subjugate altora mai mici, insu mai culte.

Cultur'a dara, si adeca atátu cea morala, càtu si cea intelectuala, este singurulu medilocu care se póta face pre poporulu nostru harnicu d'a sustiené concurenti'a poporeloru straine ce astadi atatu de reu 'lu amenintia. Numai cultur'a este medilocu prin care poporulu nostru 'si pote redobandi drepturile si bunurile perdute, si-pote face mai placutu presentulu si mai siguru venitoriulu. Deci ori-cine sinceru dorescu redicarea poporului nostru, trebue se se nisuesca a-i inlesni o cultura mai generala s mai superióra, dupa regul'a logice: „Cine voiescu scopulu, trebue se voiescu si midiuócele.” Numai si numai astfelu poporulu nostru se va redicá cu inlesnire pe nivoulu acela, pe care se afla alte popore culte, si in curendu se va afla in asemini conditiuni favorabili, ca si ori care altu poporu de stare binecurentata.

Daca in cele pàna aci espuse amu aretatu ca, caus'a regresului la poporulu nostru este lips'a de cultura, precumu o pretinde acesta presintele, in cele urmatorie 'mi voiú descoperi parerea mea asupr'a intrebarei practice.

(Va urma.)

Transilvani'a.

Sibiiu, 6/18 Iuniu. De Rosaliile juliane a descinsu daru din ceriu preste tieneturile nóstre; cà-ci dupa calduri de 2 septemani urmara câteva ploii bune. —

Despre actiunea mobilisarei nu potemu spune mai multu, de càtu aceea ce se vede publicatu in tóte diariile politice magiare si germane din tíera, cà adeca dn. ministru de interne prin unu intimatu presidiale alu seu adresatu càtra prefectii respectivi a inviatu (nu poruncitu) pe redactori, apellandu la patriotismulu si lealitatea loru, cá de acú inainte se se ferésca a comunica dela sine sciri si faime despre miscarile si preparativele militari, despre starea punctelor strategice fortificate, dislocatiunile si marsiurile ostirei, calitatea si cantitatea armelor si munitiuniloru bellice. Acea invitare a dlui ministru s'a comunicatu si redactoriloru de aici, cá si celoru din Clusiu, Pesta etc., cari o au si publicatu, pentru cá lectorii loru sa scia, cà voru fi crutiati a mai primi faime órbe. De alta parte publiculu va fi desdaunatu de ajunsu prin sciri imprumutate din afara si chiaru prin publicatiuni oficiali. Asia de es. in momentele de facia tóte respectivele comande c. r. generali publica cumparaturi de cai de remonta si cai mocanesci (de munte); In. Comanda gener. din Sibiiu a denumitu comisiuni asentatórie de remonta: In Sibiiu pe 22 et 23 Iuniu pentru 29 cai de calaritu si 80 vite de dusu poveri. In Clusiu pe 22, 23 et 24 Iuniu 25 cai de calaritu si 100 de poveri. In Bistritia din 22 pàna in 25. Iuniu pentru 188 cai de munte. In Rupea (Cohalm) si la Odorheiu in 22 et 23 càte 100 vite de munte. Se ceru cai tari si cumu se dicu, pietrosi; se nu fia mai mici de 184 centimetrii, nu mai teneri cá de 4 nici mai bestrani de 10 ani, éra cei de munte potu fi si de 12 ani si in casuri esceptionali de 147 centim. Proprietarii au se stea buni pentru defecte si bóle de cai dela 15 pàna la 30 de dile. Pretiurile cailoru de remonta sunt fixate asia: Calu de povara, séu cumu le dicu in Romani'a, de sa-

se mandrește nu numai Români'a, d'era și totu ce e de gînte latină; această serbare a fostu încoronarea poetului încă în viață, fericire foarte rară, după cum însuși o dîse, în cuvînte atîtu de bine simtite.

În diu'a în care amu aflatu isband'a dobîndita la marele concursu de la Montpellier de d. Vasilie Alexandri, amu disu ca natiunea îi va ținea s'ema de această nouă strălucire adusa de d'ea asupra poesiei române și asupra numelui de romanu.

Natiunea n'a mersu de asta-data încetu în manifestarea recunoscîntei s'ele: ieri s'era preste cinci sute reprezentanți ai guvernului, ai reprezentatiunii naționale, ai tuturor claselor și tuturor partidelor se adunau spre a areta recunoscînt'a natiunii către poetulu iubitu care, după cumu a disu atîtu de frumosu d. ministru Chitiu, ce a vorbitu în numele Domnului, alu D'omnei și alu guvernului, a dobînditu la unu mare concursu alu latinității „o aureola, din care o dulce raza s'a refranțu și asupra scumpei n'ostre Romanii.“

Banchetulu a respunsu pe deplin la solem'n'a ocaziune ce l'a provocatu. Sal'a splendidu decorata și iluminata, animatiune mare, multime imensa, lojele mai tôte ocupate de elegante d'omne.

Serbarea a fostu deschisa prin cantulu gîntei latine pusu în musica de celebrulu compositoru italianu Marchetti și executatu de unu coru de peste două sute cinci-dieci de cantareți, acompaniați de o numeroasă orchestra. Orchestr'a era dirigiata de d. Wist și corulu de d. Wachman, directorulu conservatoriului.

Tôti ôspetii au ascultat cu religiozitate în picîore imnulu latinității, apoi ôspetiulu a începutu.

Presiedint'a banchetului fusese incredintiatu dlui Cretiescu, primu-presiedinte alu Curtii de casatiune.

Sal'a era ocupata în totu lungulu seu de trei lungi mese, care la capetulu de spre scena se uniau printr'o a patr'a masa pusă de-a curmedisulu; la această era asediatu poetulu, avendu înaintea sea unu ornamentu compus de o mare lira încununata cu flori; la drépt'a sea s'ieșea d. presiedinte alu Curtii de casatiune, apoi d. ministru alu instructiunii publice, d. Boierescu, și alte personalități; la sting'a sea s'ieșea d. ministru de resbelu, d. ministru alu justitiei, d. Dumitru Sturdza etc.

Primulu toastu a fostu radicațu de presiedintele banchetului, d. Cretiescu, pentru Mariele Loru antaiu și apoi pentru poetu; cuvintele demne, foarte bine simtite și bine dîse ale dlui Cretiescu, au fostu caldurosu aplaudate.

Apoi a vorbitu d. Chitiu, ministru alu instructiunii publice, în numele Domnului, alu D'omnei și alu guvernului. Fericiteles impresiuni gasite de d. Chitiu spre a saluta pe ôspele banchetului, au produsu o viuă sensatiune.

După această au vorbitu d. ministru de resbelu, d. Urechia, d. Dumitru Sturdza, d. V. Boierescu, d. Esarcu, d. Stancescu, în numele teatrului, și d. dr. Marcovici.

D. Vasilie Alexandri de trei ori a luat cuventulu, respundîndu și multiamîndu, cu unu succesu totu crescîndu, omagiilor ce i se aduceau, gasîndu la fia-care dat o nouă idee, unu nou simțimentu și o nouă impresiune poetică, spre a încanta pe auditorulu seu și a face farmeculu celu mai placutu alu serbarii.

Correspondențe particulare ale „Observatoriului“.

Sibiu, în 12 Iunie n. 1878. Dle redactoru! În Nr. 37 alu foei, ce rediget'i a-ti publicatu unu raportu despre sedintia a VII a sinodului archidieceșanu. În acestu raportu, care de altcîm nu coresponde în nici o parte cu realitatea, mi se punu mie în gura nescă cuvînte, cari nu le amu rostitu și mi se atribue fapte, cari nu s'au întemplat.

Ve rogă deci, domnule redactoru, a da locu în f'oiă DV'ostre urmatorilor putîne cuvînte rectificatoare:

Raportorulu DV'ostre dice: „deputatulu și totodata protonotariulu sinodului Eugen Brote insinua și citește o alta motiune tiesuta cu niscă motive, mai bine inductive fabricate firesce în clubulu pretinsei partide regeneratores...“ Eu nu cunosc o partida regeneratores și cu atatu mai puțin unu clubu alu ei. Dacă o astfel de partida totuși ar exista (unu raportorulu iscusitu afla și scie multe!), declaru că motiunea mea din cestiune n'a avutu onorea a fi fabricata nici în clubulu pretinsei partide regeneratores nici în clubulu altei partide — neregeneratores. Prin urmare declaru afirmatiunea raportorului DV'ostre de unu neadeveru.

După ce raportorulu DV'ostre afirma, că motivele motiunii mele aru fi fostu îndreptate contra archiepiscopului-presidentu — ce asemenea nu este adevăratu — me învinovătesc că a-si fi propusu unu „absurd“, face unu colonu și subu semnele citarei insira nescă cuvînte fara întielesu, cari publiculu cetitoriu trebuie se le privască dreptu motiunea mea. Recunosc dinpreună cu raportorulu DV'ostre că cuvintele insirate subu semnele citarei, cari cuvînte au de a infacisia motiunea mea, constituie motiunea absurdulu, dar protestezu în contra indentificării acelor cuvînte cu motiunea mea. Eu am prezentatu sinodului motiunea mea în scrisu, așa încatu nu mai p'ote încăpea nici cea mai mica îndoială despre cuprînsulu ei. Aceasta motiune prezentata sinodului n'are de a face nimicu cu absurdulu raportorului DV'ostre.

Se afirma mai departe, că la facerea acelei motiuni — care cetitorii „Observatoriului“ nu o cunosc — a-si fi fostu îndemnata de o inteniune reutaciōsa și prostituțiores. „Acesta este o parere individuală a raportorului DV'ostre și după ce publiculu scie că raportorulu DV'ostre este dlu Petru Petrovițiu, nu mai amu de a mai dice chiar nimica.“

1) Publiculu scie acumu din pen'a dlui Petrovițiu, că raportorulu a fostu asta - data dsa; dara partea cea mai mare a lectorilor acestui diariu încă totu nu scie, cine e acelu Petrovițiu, ceea ce înse mai virtuosu din caus'a acestei discordii este necesariu a se scie. Dn. P. Petrovițiu, unu omu betranu, tata de familia, cu unu fiu în funcțiunea statului, altulu dr. în filosofie, alu treilea în clasile gimnasiale superioare, a fostu mai multi ani în serviciulu

În sfîrsitu se dice: „în sedintia de eri sara, care-i premerse una secreta îngustă, infatiosîndu-se și dlu Eugen Brote... și opintîndu-se prin cuvînte molcomitōres și se datoriat“) a-si repara argumentele motiunii sale, o „revoca“ pur și simplu.“

Aceste cuvînte, de si întielesulu loru este foarte obscuru, esprima unu neadeveru „pur și simplu“. Nu întielegu ce va se dica „a me opinti prin cuvînte molcomitōres“ și „a me îndatori a-mi repara argumentele“, dar întielegu ce va se dica a-mi revoca motiunea. Si fiinduca o întielegu această, afirmatiunea, că eu mi-asi fi revocatu motiunea o declaru de unu neadeveru, scornitu de d. Petru Petrovițiu. În sedintia secreta eu mi-amu desfășuratu mai pre largu motiunea și în sedintia publica s'a votatu asupra motiunii mele și cu 16 în contra 15 voturi s'a primitu a se trece la ordinea dilei. Cumu se puteau întempla aceste, dacă motiunea mea era revocata?! Spre liniștirea d. Petrovițiu înse fie disu, ca eu nu numai nu-mi amu revocatu motiunea, ci amu sustinut-o în faci'a sinodului și sunt totu-deauna gata a o sustinea în faci'a lumii. Si în sfîrsitu ce puteam eu revoca din motiunea mea? Puteam eu revoca, ca îndeplinirea afacerilor n'ostre arch. au luat unu cursu abnormalu și ca organismulu bisericescu nu funcțioze regulatu, după ce întregu sinodulu cu archiepiscopulu în frunte a recunoscutu stagnatiunea în afacerile archidieceșei? Puteam eu revoca, ca dotatiunile și fondurile arch. sînt stirbite, după ce se scie că „mil'a imperatoresca“ aternă astadi dela graci'a ministrului și ca din fondulu preotimei serace lipsesc o sumă considerabilă? Puteam eu revoca, ca biseric'a n'ostă nu este reprezentata cumu se cuvine și ca constitui'a bisericescă este periclitata, după ce tôte sinodele eparchiale au recunoscutu această și si-au trimisu deputatiunii la Metropolia pentru a delatura reulu?!

Ve asigură dle redactoru de deosebitele mele considerari
Eugen Brote,
deputatu sinodalu.

Not'a Redactiunii la această discordia.

Odata pentru totu-deauna. Voindu se ne apărăm diariulu nostru pre cātu numai se p'ote în viață publica, de polemii precumu sunt și acestea sinodali, reflectam la nescă împregiurari, care de altmăntreă potu se fia cunoscute la toti carturarii din patri'a n'ostă. La noi s'au țienutu din secolu, se mai țienu și astadi sute de adunari, conferențe, sedintii publice, s'eu după vechiulu usu, în disordine, adesea sub ceriulu liberu, s'eu chiaru în puterea vreunei legi. În data-ce adunarile se țienu cu usile deschise și iau caracteru publicu, se întielege de sineși, că'i este permisu ori-cui a intra și a sta ori s'iedă la loculu destinat pentru publiculu strainu de aca adunare. De aci încolu nu mai p'ote fi opritu nimeni, d'ea e carturariu, că se nu 'și facă însemnari, se scria și se publice din cele audite și vedute ori-ce și ori-câte va voi elu. Aca libertate a carturarilor p'urcede din natur'a publicității respectivelor adunari. Dara nu scim cumu se întempla, că la carturarii și corespondenții din adunari publice se p'ote aplica în cele mai multe casuri axiom'a cunoscută: Duo cum faciunt idem, non est idem. Las' că de voru fi carturarii apartenetori la diverse partide, fia-care va da raportulu și descrițiunei sale colōrea partidei proprie, — dara tocma și candu ei sunt cu totulu imparțiali și se duc cu motto în fruntea notitiorulu: Amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas, foarte rar se întempla, că se aiba aceleasi vederi asupra discutiunilor; preste această unele lucruri le uita unii, altele alții. De aci apoi se nascu multime de reclamatii, rectificari, chiaru recriminari, demintiri, insulte, p'ana si hostilitati. Spre a evita miserii de acestea omenesci, corporatiunile si adunarile de omeni civilisati, carii țienu la demnitatea lor, iau diverse mesuri de precauțiune. Secretarii s'eu actuari alegu dintre membrii cei mai atentivi, mai puțin passionati, nici dominati de ure personali. Totu-odata decidu, ca procesele verbali (protocoalele) sedintiorulu se fia redactate asia, în cātu cei interesati la cestiuni se afle în trensele totu la ce au dreptu se cunōscă, se nu aiba trebuința de a mai cere si alte informatiuni pe de laturi. D'ea înse publiculu nu e îndestulat nici cu atata, și totuși cere se se evite scandalele, acuma, candu stau la dispozițiune mii de diare în 100 de limbi? Atunci remane uniculu asilu siguru din aintea reclamatiorulu și recriminiorulu: stenographi'a, înse chiaru si aceea controlata. Se fia adeca celu puțin doi stenographi alaturea, că se nu le scape nici-unu cuvintu și nici macaru unu suspin, d'ea se p'ote. În lipsa de stenograme, certele potu lua dimensiuni neterminabil.

Congresele și sinodele bisericești romanesci greco-resaritenesc sunt obligate a țienē sedintii publice în puterea statutului; sunt espuse prin urmare la tôte consecențiile, bune rele, ale publicității. Midioloculu celu mai eficace de a evita pe cele rele este si aci: stenographi'a.

Correspondența.

Dela Beiusiu, 2/14 Iunie. În acestu orasielu din comitatulu Biharului că de 3 septemani încōce se latira faime dese de tetunarii. Omenii spaimantati își spunu în fia-care di, că s'au aflatu pasquile aruncate, în care se amerinta cu focu cutarei strade șu cutarorului familii. P'ana acumu înse nu s'a întemplat nici-unu casu de incendiu și locitorii au remasu numai cu

statulu la Temisiōr'a și pe airea sub austriaci, a trecentu în funcțiune la dieșea Aradului, de unde fu adus la Sibiu și aplicatu în cancelari'a metropolitană; a participatu în a. tr. și că colaboratoru la Telegrafulu romanu. Acesta este Petru Petrovițiu.
Not'a Red.

2) În acestu cuvintu este numai una erōre de tipariu. În Msptulu originalu este sedatōrie (lat. sedare) — impacatōria
linistitōria.
Not'a Red.

spaim'a: De altmăntreă amerintiari de acestea pus în circulațiune de către unii strengari betivi și poltron miserabili nu sunt nici-o raritate în orasielu Transilvaniei și ale Ungariei, sunt și ele unu criteriu alu barbariei selbatice. Dara în Beiusiu se mai întemplă și altu-ceva ne mai auditu pe airea. Directorulu gimnasiului romanesc fu provocatu de către auctoritatea civile că din chiaru-seninu, se mustre pe studentii, ce se nu amerintie pe locitorii cu focu. Aca șire produse prea firesce, indignatiune și scandalu generale la tōta tinerimea, care se simți greu insultata și calumniat în modulu acesta.
Unu studente.

Cunoscințe economice.

— Pentru a înmulți laptele la vaci, este consultat a le da cu trei luni înainte de a fata în fia-care o trei puni sementia de inu fiertu, pe care o presari în nutretiu.

— D'ea o junca este cu vitielu s'eu nu; se p'ot cunosc, d'ea mulgi din ugeru fluidulu ce-lu contien și 'lu freci cu degetulu în palma. D'ea fluidulu este resinosu și cleiosu, atunci vac'a este cu vitielu; d'ea fluidulu este fara consistentia și apatosu, atunci vac' n'are vitielu. La vaci prob'a se face, turnandu câteva picaturi din laptele mulsu p'ospatu într'unu paharu cu apa d'ea pe fundulu paharului se formēia picaturi, atunci vac'a este cu vitielu; d'ea ap'a se turbura, atunci n'are

Post'a redactiunii.

Sibiu, 18 Iunie. Retour la posta. Scrișor nefrancate nu se primescu nicairi, cu atatu mai puțin la redactiuni, că-că abstractiune facuta de pedeps'ă taxei îndoite ce ar avea se plătesca primitoriulu, ele se considera că insulte și pasquile.

Reciti'a, 12 Iunie. Reu ne-ai întielesu. F. linistitu. Te iubimu și știmamu.

Dumbrău, 17 Iunie. Se va regula, dara p'ân candu?

Baru, 16 Primitu.

Cursuri de Bucuresci în Lei noi (franci).

	15 Iunie n.	
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%		98.75 b.
Imprumutul Oppenheim din 1866 cu 8%		88.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%		94.75 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%		88.50 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)		76.— „
Imprumutul municipale non (alu capit.) din 1875 cu 8%		90.50 „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%		165.— „
Actiunile calilor fer. rom. din 1868 cu 5%		27.40 „
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%		72.60 „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%		160.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%		50.— „

Marele losu

de 450,000 marce imperiali

p'ote se 'lu castige ori-cine vrea se întinda Fortunei man'a!

Sub această deviza recomandă eu

loteri'a provincială din ducatululu Braunschweig garantata de statu.

Aceea e compusa din 86,000 de losuri, care cuprîndu 44,500 castiguri în bani, dintre cari castigulu principale ev. 450,000, spec. 300,000, 150,000, 80,000, 60,000, 40,000, 30,000 etc., se voru trage preste cateva luni. Sum'a totală a castigurilor face:

8,806,000 marce în auru.

Prim'a tragere se incepe la 18. Iuliu a. c. spre care scopu eu recomandă losuri originali de

1/1	1/2	1/4	1/8
v. a. fl. 9.35	v. a. fl. 4.70	v. a. fl. 2.35	v. a. fl. 1.20

pe langa tramitarea sumei în auru, în bilete de banca s'eu în marce. Participanti la această loteria primescu după fia-care tragere de numeri planulu officiosu, listele de castigu și banii castigati, cu tōta promptitudinea.

Deci amatorii de a participă se se adreseze cu tōta încrederea catra

Carolu Bosse jun.,

coll. primariu de loteria în Braunschweig.

Cărti romanesci mai n'oue.

Amor și dincolo de mormentu, novela de Panson du Terail Traducere de N. F. Negritiu 30 cr.

Collecta de Recepte din economia, industria, comerțu și chemia de G. F. Miculescu 50 cr.

Elemente de Pedagogia de Melidon 1 fl.

Fisica experimentală pentru V. și VI. clasa din școl'a populară de E. Andreescu 30 cr.

Manualu asupra procedurii în causele mai menunte (Art. de lege XXII. 1877) de Jos. Popu 80 cr.

Motii și cureanții de A. J. Odobescu 1 fl.

Procedur'a cartii funduarie, traducere elucrata pentru partide si agenti de Gr. Miculescu 80 cr.

Vocabulariu completu pentru opurile lui Caiu J. Cesare de Dr. V. Glodariu 1 fl. 80 cr.

Resbelulu orientale de Dr. A. P. Alessi și prof. M. Popu. În 10 brosiurele à 40 cr. v. a., care se vundu si singuratece. Acei p. t. abonenti cari tramite costulu operii întregi (4 fl. v. a.), voru primi cu brosiur'a ultima unu tablou mare

„Ocuparea Plevnei“

gratis, care tablou în libraria nu se va vinde sub 5 fl. v. a.

În curendu ve putem servi și cu dram'a:

„La Plevna“ de Georgiu Sionu.

W. Krafft în Sibiu.

Tipariulu lui W. Krafft în Sibiu.